

diskursa negoli kao slamka za koju se čitatelj hvata ne bi li Mladena učinio zanimljivijim. *Dnevnik*, uostalom, i nije objavljen da bi čitatelj uživao u ljepoti teksta ili pak zato da bi saznao nešto više o anonimnom razdoblju poznate osobe. Mladen je u knjizi Jasminke Ledić "tek" dječak na temelju čijeg pisanja i podataka "izvan teksta" pokušava "otkriti" njegovo djetinjstvo, razaznati odnose s roditeljima, rođacima, učiteljima, prijateljima i djevojkama, vidjeti čime se bavio i o čemu je razmišljao, a sve, kako se čini, u cilju nekoga budućeg šireg istraživanja djetinjstva i mladosti u prošlosti.

Zato *Dnevnik* i ima okvir koji nosi naslov *Uvod u povijest djetinjstva i mladosti*, koji donosi pregled nekih svjetskih istraživanja na tu temu, istina odveć kratak da bi ponudio kritički osvrt, ali opet dovoljan da na jeziku koji uz nekoliko iznimaka ne poznaje temu *povijesti djetinjstva i mladosti* funkcionira kao početna informacija. U zaključnome dijelu knjige, nakon Lokarova teksta, koji nosi naslov "K interpretaciji dnevnika Mladena Lokara", autorica se služi dnevničkim i izvandnevničkim podacima da bi Lokarovo djetinjstvo opisala i smjestila u određeni vremenski i kulturni kontekst. Raspravlja o Mladenovu ritmu zapisivanja, o mogućim razlozima vođenja dnevnika, o temama koje ga zaokupljaju. Zasebna poglavlja dobivaju tako i Mladenova obitelj, internat i škola te Nevenka — svojevrsne ključne riječi Mladenova života u dnevniku. Ovaj dio knjige ipak nudi više citiranja dnevnika, a manje interpretacije i širenja konteksta. Primjerice, uz dnevnički citat (od četvrtoga veljače 1934.) autorica nudi ovakvo tumačenje: "Razgovora o vjeri i politici među četrnaestogodišnjacima ima više, a Mladen ovdje jasno iskazuje i svoje nacionalno opredjeljenje". Čini se premalo da bi se moglo govoriti o interpretaciji, osobito stoga što bi u kombinaciji s drugim vrstama podataka — novinskim i književnim tekstovima toga doba, školskim programima ili usmenim ispovijedima kazivača — moglo ponuditi, kao i štošta drugo u Lokarovu dnevniku, mogućnost šire rekonstrukcije ili pak konstrukcije dječastva u prvoj polovici dvadesetoga stoljeća. Zato mislim da knjigu ponajprije valja shvatiti — a tako je, čini se, shvaća i sama autorica — kao početnicu istraživanja djetinjstva u Hrvatskoj.

Dnevnik Mladena Lokara, knjiga od devedesetak stranica u mekome uvezu, zanimljiva je, dakle, kao dosad ne baš mnogo rabljen način istraživanja, a važnim se čini — iako bi tako nešto trebalo biti pravilo a ne iznimka — što je u njoj objavljen cjeloviti tekst o kojemu i na temelju kojega se piše. U nas se rijetko objavljuju slični dokumenti (prepiske, spomenari ili izvaci iz gradskih knjiga, matičnih ureda itd.) pa i kada je riječ o osobama čija se djela i životi navelike istražuju, a kamoli kad je riječ o *običnim, malim ljudima*. Svaki objavljeni dnevnik, pa tako i dnevnik Mladena Lokara, makar i bez znanstvenoga ili esejističkog okvira, može predstavljati važan "dokument" za takozvanu malu povijest ili za buduće "priče" o nama samima.

Iva PLEŠE

Borut Brumen, Sv. Peter in njegovi časi, Socialni spomini, časi in identitete v istrski vasi Sv. Peter, Založba /*cf, Ljubljana 2000., 437 str.

Ova etnografska monografija slovenskoga istarskoga sela u graničnom području Slovenije, Italije i Hrvatske vrlo uvjerljivo pokazuje što historijska perspektiva u etnologiji/kulturnoj antropologiji može danas ponuditi našoj spoznaji onih "drugih", koji smo možda i mi sami. Naravno, nije to povijest jedne regije, to jest ona povijest koju prikazuju povijesne i starije etnografske monografije ili pak

udžbenici. Riječ je o istraživanju života lokalne zajednice u dinamici socijalnoga vremena. Riječ je, dakle, o vremenu naslućenom prema osobnim uspomenu stanovnika toga mjesta. Ali etno/antropologu pojedinačna sjećanja ne služe samo kao sirovina za

istraživanje prošlosti iz rakursa pojedinaca — nego i kao "mentalni prostor za utvrđivanje mijene identiteta". Budući da su povijest, različite države i politički sustavi bili "darežljivi" prema njima, danas živeći Šupetrci pamte vrlo različita vremena: "vrijeme starih" i "vrijeme pod Austrijom", "vrijeme pod Italijom" te "vrijeme pod Jugoslavijom".

"Vrijeme starih" je vrijeme od davnina, otkad postoji mjesto. Sjećanja na to vrijeme su posredovana od starijih, često davno pokojnih rođaka. U njima ima vještica i vampira, i svađa na lokalnim zabavama s mladićima iz susjednih sela, ali i postojanih ekonomskih dodira s obližnjim primorskim mjestima poput Pirana i Trsta te kontinentalnih Buja. No to se vrijeme ne može odrediti kronološki jer se stapa s "vremenom pod Austrijom". A to bijaše doba "dobre Austrije", ali i gladi, neimaštine ne samo na selu nego i u obližnjim gradovima. Zato su žene išle u dvorbu građanskim obiteljima ili pak prodavale na tamošnjim tržnicama, a muškarci su odlazili u grad samo ako je to bilo nužno potrebno zbog administrativnih razloga. Ljudi pamte glad i u "vremenu pod Italijom". Bijeda, krajnje siromaštvo kulminira u tri navrata: na samome početku razdoblja u kojemu će Istra pripadati Italiji, u doba velike svjetske krize i neposredno uoči Drugoga svjetskog rata. Jedan od specifičnih razloga te bijede jest pritisak talijanske vlasti na restrukturiranje gospodarstva kako bi podmirivalo potrebe ukupne talijanske ekonomije. U "vremenu pod Italijom" Brumen zapaža i ocrtava obrise socijalne strukture. Etnografski prilazi fenomenima nadničarenja, rada na napolicu, te rada u novoosnovanim rudnicima da bi zatim, uvijek se oslanjajući na osobna sjećanja, prikazao tadašnje djetinjstvo i odrastanje u Sv. Petru, život u obiteljima, odnos prema (talijanskoj) vlasti...

"Vrijeme pod Jugoslavijom" prepuno je ambivalentnih sjećanja: onih o političkim pritiscima, osobito u prvim desetljećima socijalističke Jugoslavije, ali i sve više onih o izlasku iz siromaštva i modernizaciji. Brumen pronalazi pokazatelje modernizacije u svakodnevicu, u školovanju, zapošljavanju i u seljačkom životu, u komunikacijama i medijima. Konkretno svjedoči o promjenama životnih ritmova. I na kraju, ali ne manje važno, otkriva mitsko shvaćanje i privlačnost Trsta, ali i gospodarski i modernizacijski utjecaj toga grada.

Banalno rečeno: život se doista promijenio. Premda se sjećanje na doba Jugoslavije nije staložilo ni sastavilo svoju sliku tradicije, u pripovijedanju o tome vremenu dogodilo se nešto bitno: Šupetrci se, naime, govoreći o tome razdoblju sve manje služe izrekama poput onih "mi smo to tako radili", a sve se više izražavaju kao pojedinci: "ja sam tada učinio to i to..."

Knjiga Boruta Brumena temelji se na doktorskoj disertaciji, koja se pak oslanja na višegodišnje terensko etno-antropološko istraživanje sa sudjelovanjem. Autor se služio vlastitim dnevničkim zapisima, vodio je slobodne intervju s brojnim Šupetrcima i Šupetrkama i bilježio njihove biografske iskaze. Usto je na izabranom uzorku lokalnih stanovnika proveo anketu pomoću jedinstvenoga upitnika. Vidljivo je, također, da se služio arhivskom građom te raznolikom literaturom o samome mjestu.

U današnje etnološko i antropološko vrijeme doktorske su disertacije i etnoantropološke knjige vrlo često prepune teorijski pregleda, umnih citata i više ili manje nadahnutih kompilacija teorijskih pristupa. Ono što me pri čitanju takvih etnoloških tekstova žalosti jest najčešće vrlo oskudna prisutnost tih "drugih" u koje se kao etnolozi zaklinjemo, s kojima, navodno, želimo uspostaviti dijalog i za koje tvrdimo kako ih kao znanstvenici nesebično želimo predstaviti u antropološkoj interpretaciji. Kad čitam takve tekstove, i u nas i u Sloveniji, divim se teorijskoj akribiji pojedinih suvremenih etnologa/etnologinja, ali se podjednako pitam, gdje su u njihovim tekstovima ljudi i njihova svakodnevica? Kad smo prije tridesetak godina preispitali kulturnohistorijsku etnologiju, koja si je bila postavila cilj utvrditi kanone narodne kulture kao riznice nacionalnih znakova (iako taj cilj nije eksplicitno formulirala), najjači nam je kritički

argument bio izostanak ljudi od krvi i mesa u takvoj etnografiji. Sada, na početku trećega milenija, kao da su etnolozi opet ustuknuli pred tom zadaćom. Na djelu su, naravno, drukčiji razlozi i argumenti, ali ipak...

Borut Brumen je našao sjajno rješenje za izlazak iz antropološkoga začaranoga kruga. On je izvornu etnografsku metodologiju terenskoga istraživanja i odgovarajuću građu do koje je tako došao provukao kroz gusti raster teorija o socijalnom vremenu, o pamćenju i zboravljanju, ali i o konstrukciji tradicija. Suočio je svoju građu s vremenom, kalendarom i rasporedom sati koji su podjednako prisutni, ali nerijetko nevidljivi u svakodnevicu. Promišljajući tradiciju, promislio je fenomene istovremenosti neistovremenoga koji na neki način otvaraju tako aktualna i goruća pitanja globalizacije i lokalnoga. Zaključio je kako je suvremeni pojedinac sve češće prisiljen redefinirati svoje viđenje prošlosti, prilagođavati se uvjetima sadašnjosti i pripremati različite strategije za budućnost (str. 70). Ušao je u trag svim onim neuhvatljivim i uvijek latentnim procesima i činiteljima koji se sastaju u trajnoj konstrukciji i rekonstrukciji, izmišljanju lokalnih tradicija koje ostaje podlogom ljudskih identifikacija.

Monografija "Sv. Peter in njegovi časi" nudi mnogovrsne mogućnosti čitanja, od kojih sam ovdje spomenula samo neke. Metodološki ona spaja najbolje tradicije "starih" etnoloških postupaka i suvremenih antropoloških teorijskih uvida. Autor to čini naoko nepretenciozno. Usto piše stilom kojim su nekad antropolozi poput B. Malinowskoga ili Margaret Mead ili pak Vere S. Erlich — uza sve njihove kasnije otkrivene mane — plijenili pozornost javnosti izvan same struke. U biti, autor nam svima pomaže ne samo razumjeti nego i zavoljeti Šupetce na njihovu putu od poznatoga lokalnoga prema neizvjesnosti globalnoga.

Dunja RIHTMAN-AUGUŠTIN

Aleš Gačnik, Moč tradicije, Kurentovanje in karneval na Ptuju, Znanstvenoraziskovalno središče Bistra, Ptuj 2000., 226 str.

Autor svojom istraživačkom djelatnošću strateški povezuje tradiciju sa suvremenim tehnologijama, nastojeći je tako uključiti u današnji društveni i gospodarski razvoj u Sloveniji. Po obrazovanju je etnolog i sociolog kulture: doktorirao je u Ljubljani tezom o čovjeku s maskom kao predmetu etnološke

muzeologije, a i specijalizacija mu je karnevalska — bio je 1996. na studentskom boravku u Belgiji (u Musée international du Carnaval et du Masque, Binche). Radio je u Pokrajinskom muzeju u Ptuju (1989.-1998.), a danas se bavi istraživanjem i razvojem u znanstvenoistraživačkom centru Bistra u Ptuju.

Biografski podaci o Gačniku dobar su uvod prikazu korisne i inovativne knjige koja pomalo izmiče žanrovskim podjelama. Naime, autor definira kurentovanje kao ruralni karneval u urbanoj sredini, odbacuje dvojbenu podjelu na folklor i folklorizam te svoje istraživanje hrabro usmjerava isključivo na organiziranu pokladnu priredbu u Ptuju od 1960. nadalje. Na Kuretovo mišljenje o ptujskoj priredbi kao folklorizmu Gačnik odgovara konstatacijom da je kurentovanje oblikovalo vlastitu tradiciju koju treba poštovati.

Monografija sadrži tri dijela koji se uzajamno dopunjuju. U prvome, pod naslovom "Između folklorne tradicije i karnevalske industrije", autor predstavlja kurentovanje i karneval po tematskim cjelinama i kategorijama. Nakon uvoda o prirodi maskiranja i kratkog opisa pokladnih tradicija u Ptuju i na Ptujskom polju prelazi na opis početaka organizirane priredbe, posebno se osvrćući na organizatore, pokladne pozornice, broj posjetitelja i oglašavanje. U četvrtome se poglavljju prvoga dijela bavi etnografskim i karnevalskim obilježjima kurentovanja (tradicijskim pokladnim obilježjima te regionalnim, slovenskim, jugoslavenskim i europskim skupinama sudionika). Peto je